

TÜRKİYE İLAÇ SEKTÖRÜ 2014

TÜRKİYE İLAÇ SEKTÖRÜ

2014

Nisan 2015

Büyükdere Caddesi Kanyon Ofis Bloğu No:185 K:4 34394 Levent/İstanbul

Telefon: 0212 353 11 20 Faks: 0212 353 11 41

www.ieis.org.tr

Telif Hakkı, 2015, © İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası

Bu rapor İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası'na ait olup, rapora ilişkin tüm haklar saklıdır ve Fikir ve Sanat Eserleri Kanunu ile Türk Ceza Kanunu hükümleri kapsamında korunmaktadır.

Bu raporun tamamı ya da bir kısmı herhangi bir amaçla ve herhangi bir yolla kaynak gösterilmeden kopyalanamaz, çoğaltılamaz, dağıtılamaz, yayımlanamaz ve sair yollarla haksız olarak kullanılamaz.

İçindekiler

Giriş

A. Türkiye İlaç Pazarı.....	6
a. Referans-Eşdeğer Ürünler.....	7
b. İthal-İmal Ürünler.....	9
c. Pazara Yeni Giren Ürünler	10
d. İlaç Fiyat Mevzuatı.....	11
e. Perakende Fiyat Aralıkları	13
f. Ortalama Fiyatlar	16
g. Tedavi Grupları.....	17
B. Dış Ticaret	18
C. Sonuç ve Değerlendirme.....	21

Grafikler Listesi

Grafik 1- Türkiye İlaç Pazarı.....	6
Grafik 2- Referans-Eşdeğer Ürünler (Değer).....	8
Grafik 3- Referans-Eşdeğer Ürünler (Kutu).....	8
Grafik 4- Referans-Eşdeğer Ürünler Pazar Payı (Değer)	8
Grafik 5- Referans-Eşdeğer Ürünler Pazar Payı (Kutu)	8
Grafik 6- İthal-İmal Ürünler (Değer).....	9
Grafik 7- İthal-İmal Ürünler (Kutu).....	9
Grafik 8- İthal-İmal Ürünler Pazar Payı (Değer).....	10
Grafik 9- İthal-İmal Ürünler Pazar Payı (Kutu).....	10
Grafik 10- Perakende Fiyat Dağılımı	14
Grafik 11- Eşdeğer Ürünler Fiyat Dağılımı	14
Grafik 12- Referans Ürünler Fiyat Dağılımı	15
Grafik 13- İthal Ürünler Fiyat Dağılımı	15
Grafik 14- İmal Ürünler Fiyat Dağılımı	16
Grafik 15- Tutar Ölçeğinde Tedavi Grupları	17
Grafik 16- Kutu Ölçeğinde Tedavi Grupları	18
Grafik 17- Türkiye Dış Ticareti İçerisinde İlaç Endüstrisi.....	19
Grafik 18- Net Satışlar Reel Değişimi (2009-2013).....	22
Grafik 19- Faaliyet Kârı / Net Satışlar (2009-2013).....	22
Grafik 20- Net Kârlılık / Öz Kaynak (2009-2013).....	23
Grafik 21- Öz Kaynaklar Reel Değişimi (2009-2013).....	23

Tablolar Listesi

Tablo 1- Toplam Pazar Alt Dağılımları	7
Tablo 2- Referans-Eşdeğer Ürünler Alt Dağılımları.....	9
Tablo 3- İthal-İmal Ürünler Alt Dağılımları	10
Tablo 4- Pazardaki Ürünlerin Adetsel Dağılımı.....	11
Tablo 5- Kaynak Fiyat Oranları	12
Tablo 6- İskonto Oranları.....	13
Tablo 7- Ortalama Fiyat Dağılımı (TL).....	16
Tablo 8- Ortalama Fiyat Değişimi	17
Tablo 9- Eczacılık Ürünleri İhracat ve İthalatı (milyon ABD doları).....	18
Tablo 10- Ülke Bazında İthalat	20
Tablo 11- Ülke Bazında İhracat.....	20
Tablo 12- Kamu İlaç Harcamaları ve Reçete Verileri.....	21

GİRİŞ

İnsan yaşamını doğrudan etkileyen sağlık ve tedavi hizmetleri sunması ve yüksek düzeyde Ar-Ge faaliyetleri nedeniyle ilaç endüstrisi stratejik bir sektör olarak tanımlanmaktadır.

Ülkemizde ilaç endüstrisinin önemi giderek artmakta ve Türkiye ilaç sektörü hem dünyadaki gelişmelere paralel olarak hem de sağlıkta dönüşüm planı çerçevesinde değişmektedir.

Endüstride, uzun yıllara dayanan uluslararası kalite standartlarında üretim deneyimi mevcuttur. Kaliteli insan gücü ve yüksek teknolojisi ile gelişmiş ülkelerle rekabet edebilecek potansiyele sahip olan endüstrinin ürünleri, Avrupa Birliği (AB), Bağımsız Devletler Topluluğu (BDT), Kuzey Afrika ve Ortadoğu ülkeleri başta olmak üzere 170 ülkeye ihraç edilmektedir.

İlaç Endüstrisi İşverenler Sendikası (İEİS), 1964 yılında üyelerinin çalışma koşullarını iyileştirmek, sağlık politikalarının gelişmesine katkıda bulunmak amacıyla kurulmuştur. Ulusal ve çokuluslu 60 İEİS üyesinin temel faaliyet alanını ilaç üretimi oluşturmaktadır. Bünyesinde birçok farklı alanda çalışan firmanın bulunması nedeniyle, İEİS, ilaç endüstrisinin bütün alanlarıyla yakından ilgilenmektedir. İEİS olarak, endüstrimiz için hedefimizi, Ar-Ge yetkinliğimizi artırarak küresel bir ilaç üreticisi ve ihracatçısı konumuna gelmek olarak belirledik.

İEİS tarafından hazırlanan bu raporda, Sağlık Bakanlığı'ndan ruhsatlı reçeteli ve reçetesiz ilaçların yanı sıra, farmasötik formdaki bazı tıbbi cihazlar, tıbbi mamalar ve Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı'ndan izinli gıda takviyelerinden oluşan Türkiye ilaç pazarı analiz edilmiştir.

Söz konusu ürünlerden oluşan Türkiye ilaç pazarı, reçeteli ürünler, geri ödemesi yapılan ürünler, referans ve eşdeğer ilaçlar ile ithal ve imal ürünler olmak üzere farklı ürün sınıflarında incelenmiştir. İlaç sektörüne ilişkin dış ticaret verilerinin analizi de raporun bir başka önemli bölümüdür. Çalışma bir yandan 2014 yılının analizini yaparken, diğer yandan da global bütçe uygulaması dönemi olan 2009-2014 arasındaki 5 yılı hem ilaç pazarı, hem de kamu ilaç harcamaları açısından incelemektedir.

Raporda bahsi geçen referans ilaç terimi; inovatör firma tarafından geliştirilerek patent koruması altında pazara verilen ilk ürünü ifade etmektedir. Eşdeğer ilaç ise referans ürünle aynı özelliklere sahip, dolayısıyla hasta üzerinde aynı tedaviyi sağladığı bilimsel çalışmalarla kanıtlanan ve referans ilaçların patent süresi bittikten sonra satışa sunulan ürünlerdir.

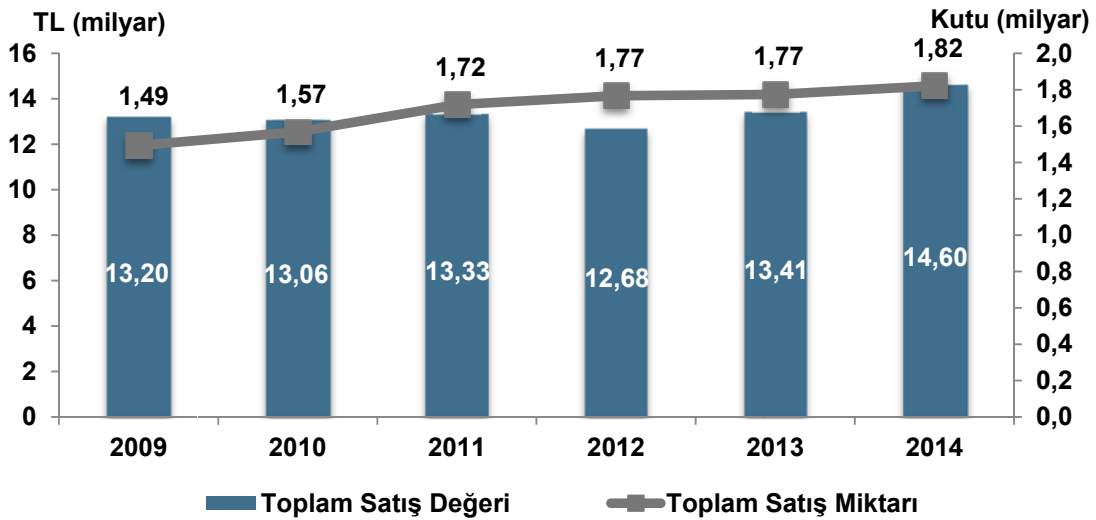
A. Türkiye İlaç Pazarı

Türkiye ilaç pazarı, 2014'te %8,8 artışla 14,6 milyar TL'ye ulaşmıştır. Kutu ölçeğinde ise %2,7'lik bir büyüme ile 1,82 milyar hacim gerçekleşmiştir. Pazardaki büyümenin kutu artışının üzerinde kalan bölümünün kaynağı özellikle pazara yeni giren ürünlerin ortalama fiyattan daha yüksek fiyatlı olmalarıdır.

2009-2014 arasındaki 5 yıllık global bütçe dönemi incelendiğinde ise toplam ilaç pazarının 2009'daki 13,2 milyar TL düzeyinden sadece %10,6'lık artışla, 2014'te 14,6 milyar TL'ye ulaştığı görülmektedir. Bu denli küçük bir nominal artış, yurt içi üretici fiyatları göz önüne alındığında %23,1 oranında reel bir gerilemeye işaret etmektedir. Kutu ölçeğinde ise 2009'daki 1,49 milyar kutuluk seviye 5 yıllık dönemde %22,1 artarak 1,82 milyar kutuya ulaşmıştır. Bu rakamlar iyileşen ilaca erişim ve doktora yapılan kişi başı ziyaret miktarındaki büyümenin ilaç talebini ne denli büyüttüğünü, bunun sonucunda kamu maliyesi üzerinde oluşan maliyet baskısının ise ilaç fiyatlarının sürekli düşürülmesi ile dengelenmeye çalışıldığının açık bir göstergesidir.

Nitekim, toplam pazar büyüklüğünün kutu hacmine bölünmesiyle ortaya çıkan ortalama fiyat seviyesi incelendiğinde 2009'da 8,84 TL olan ortalama fiyatın 2014'te %9,4 düzeyinde gerilemeyle 8 TL'ye indiği görülmektedir. Her yıl mevcut ürün portföyüne katılan ilaçların ortalama fiyattan daha yüksek olduğu ve bunun da ortalama fiyatı yükseltici etki yarattığı göz önüne alındığında, 2009 yılından bu yana pazarda var olan ürünlerdeki fiyat aşınmasının ne denli büyük olduğu daha iyi anlaşılabilir.

Grafik 1- Türkiye İlaç Pazarı

Kaynak: IMS, İEİS

Toplam pazardaki yoğunlaşmayı yerli yabancı sermaye ayırımında incelediğimizde 2009'da toplamda 73 tane yabancı firma var iken 2014'te yabancı firma sayısı 106'ya ulaşmıştır. Yabancı firmaların değer ölçeğinde pazar payı 2014'te %67'dir. Öte yandan, 2009'da pazarın %90'ını 45 firma oluşturmaktaydı. 5 yıllık süre içerisinde pazarda başı çeken

firmaların pazar payları giderek azalmış ve pazarın %90'ını oluşturan firma sayısı 2014'te 60'a yükselmiştir. Bu firma portföyü içerisinde yabancı sermayeli şirketlerin payı ise %70'tir.

Toplam ilaç pazarının alt kırılımları incelendiğinde reçeteli ilaç pazarının, özellikle fiyat erozyonuna paralel bir şekilde değer bazında gerileyerek %90'ın altına indiği göze çarpmaktadır. Dikkat çeken diğer bir husus ise, geri ödemesiz ürünlerin son beş yıl içerisinde büyümüş olmasıdır.

Tablo 1- Toplam Pazar Alt Dağılımları

	KUTU		TL	
	2009	2014	2009	2014
Toplam Pazar	100%	100%	100%	100%
Reçeteli İlaçlar	90,2%	88,1%	93,5%	89,2%
Reçeteli Geri Ödemeli	88,7%	86%	91,6%	85,6%
Reçeteli Geri Ödemesiz	1,5%	2%	1,8%	3,6%
Reçetesiz İlaçlar	2,3%	2%	0,8%	0,9%
Reçetesiz Geri Ödemeli	2,3%	1,7%	0,8%	0,7%
Reçetesiz Geri Ödemesiz	0,04%	0,36%	0,01%	0,2%
Diğer*	7,5%	10%	5,7%	10%
Diğer Geri Ödemeli	3,8%	6%	2,2%	3,7%
Diğer Geri Ödemesiz	3,7%	3,9%	3,5%	6,2%

Kaynak: IMS, İEİS

*Diğer ürünler: Tıbbi mamalar ve farmasötik formdaki bazı tıbbi cihazlar, Gıda, Tarım ve Hayvancılık Bakanlığı izinli besin takviyeleri

a. Referans - Eşdeğer Ürünler

2013'te 8,8 milyar TL düzeyinde olan referans ilaç pazarı, 2014'te %9,7 büyüyerek 9,65 milyar TL'ye ulaşmıştır. Bu artışın ana kaynağını ithal referans ürünlerdeki %10,3'lük büyüme oluşturmuştur.

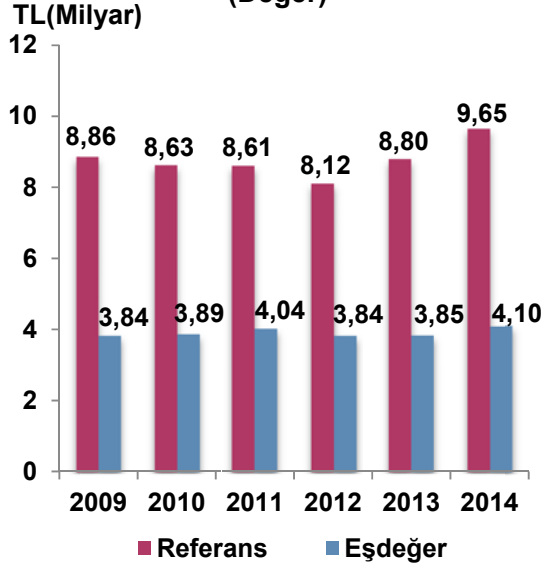
Eşdeğer ilaç pazarı ise 2014'te %6,4 artış göstererek 4,1 milyar TL'ye ulaşmıştır. Burada da artış, yurt içinde üretilen eşdeğer ürünlerdeki %7,3'lük büyümeden kaynaklanmıştır. 2014'te kutu ölçeğinde büyüme her iki ürün grubunda da daha sınırlı kalmıştır. Sırasıyla referans ve eşdeğer ürünler %2,7 ve %2,5 oranlarında artış göstermişlerdir.

2009-2014 arasındaki global bütçe döneminde ilk 3 yılda değerinde gerileme yaşayan referans ilaçlar son iki yılda ciddi artışlar kaydederek 5 yılda toplam %8,9 oranında büyümüştür. Buna karşılık, eşdeğer ilaçlarda artışın %6,7 düzeyinde kaldığı görülmektedir. Enflasyondan arındırıldığında her iki ürün grubunun da reel olarak sırasıyla %24,3 ve %25,8 azaldığı anlaşılmaktadır.

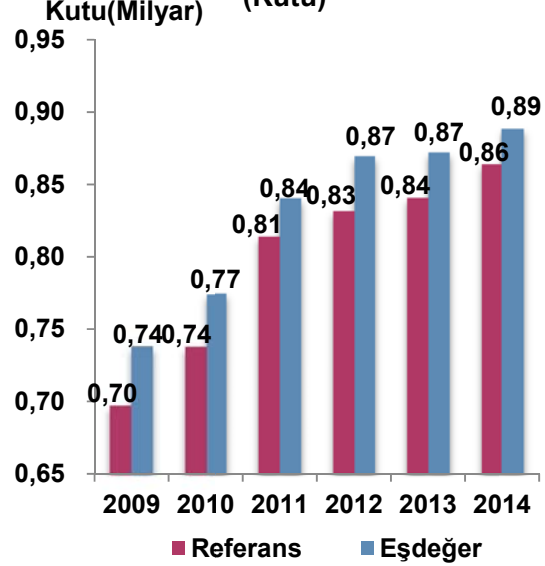
Kutu ölçęinde ise son 5 yılda referans ürünlerde %24, eşdeğer ürünlerde ise %21'lik büyüme kaydedilmiştir. Bu denli yüksek bir adetsel büyümeye rağmen değer bazındaki sınırlı artış yine ilaç fiyatlarının ilgili dönemde ne denli gerilediğini açıkça ortaya koymaktadır.

Grafik 2- Referans-Eşdeğer Ürünler (Değer)

Kaynak: IMS, İEİS

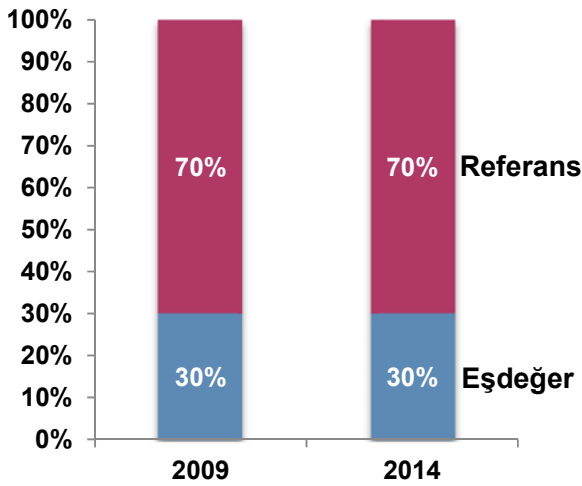
Grafik 3- Referans Eşdeğer Ürünler (Kutu)

Kaynak: IMS, İEİS

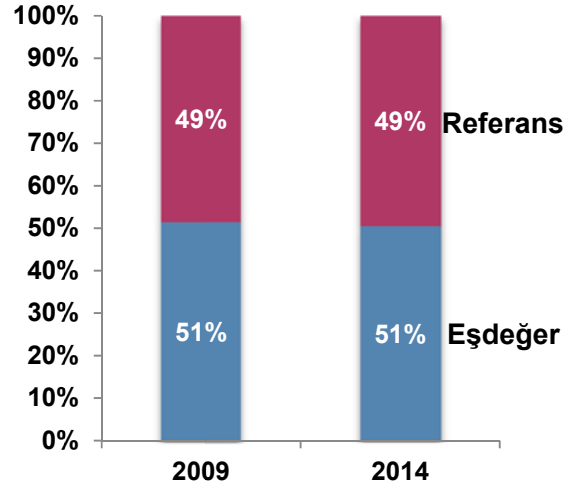
Toplam pazarda eşdeğer ve referans ilaçların pazar payları 5 yıllık dönem içerisinde değişmemiştir. Referans ilaçların kutuda %49 değerinde ise %70 pay aldıkları görülmektedir.

Grafik 4- Referans-Eşdeğer Ürünler Pazar Payı (Değer)

Kaynak: IMS, İEİS

Grafik 5- Referans-Eşdeğer Ürünler Pazar Payı (Kutu)

Kaynak: IMS, İEİS

Referans-eşdeğer ürünlerin ithal-imal ayrımına bakıldığında ise, referans ürünlerin ithal, eşdeğer ürünlerin ise yurt içi üretime doğru kaydığı ortaya çıkmaktadır.

Tablo 2- Referans-Eşdeğer Ürünler Alt Dağılımları

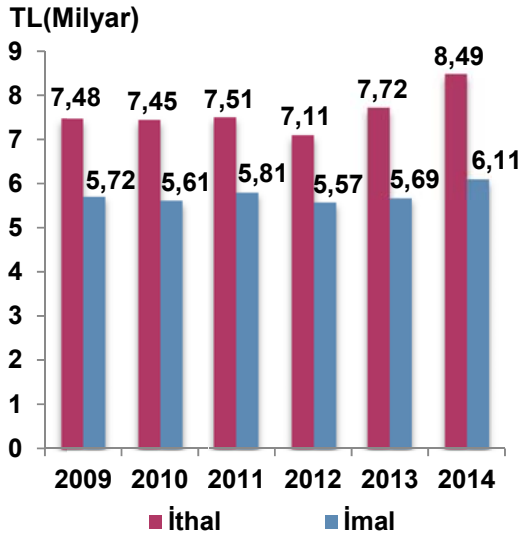
	REFERANS İLAÇ				EŞDEĞER İLAÇ			
	2009		2014		2009		2014	
Kutu (mn)	İthal	İmal	İthal	İmal	İthal	İmal	İthal	İmal
		37%	63%	48%	52%	6%	94%	3%
	258	439	412	452	46	692	27	866
TL (mn)	75%	25%	78%	22%	12%	88%	6%	94%
	6.644	2.220	7.555	2.097	472	3.371	228	3.873

Kaynak: IMS, İEİS

b. İthal-İmal Ürünler

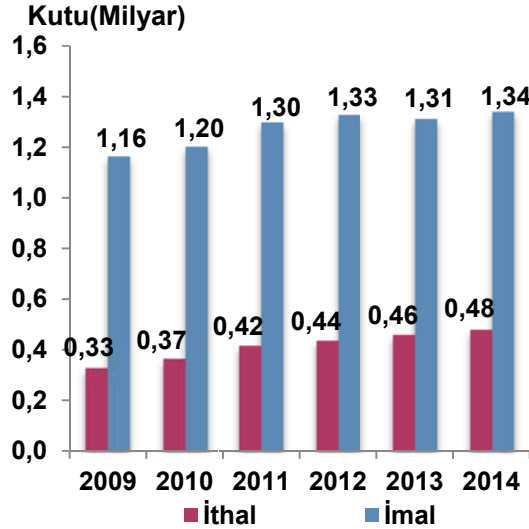
İthal ürünlerde 2009-2012 yılları arasında ilaç fiyatlarındaki düşümlere bağlı olarak yaşanan durağanlık son iki yılda değişim göstererek yükselişe dönüşmüştür. Nitekim, ithal ürünler değerinde 2013 ve 2014 yıllarında sırasıyla %8,7 ve %10 büyüyerek 5 yıllık dönem içerisinde toplam %13 büyümüştür. Buna karşılık, yurt içinde üretilen ürünler 5 yıl boyunca durağan bir seyir izleyerek toplamda sadece %6,8 büyümeye kaydetmişlerdir. İlaç talebindeki artışa bağlı olarak 5 yılda ithal ürünler kutu ölçeğinde %47 gibi çok yüksek bir oranda büyümeye göstermiştir. Buna karşın imal ürünler ise kutuda sadece %15 büyümüştür.

Grafik 6- İthal-İmal Ürünler (Değer)

Kaynak: IMS, İEİS

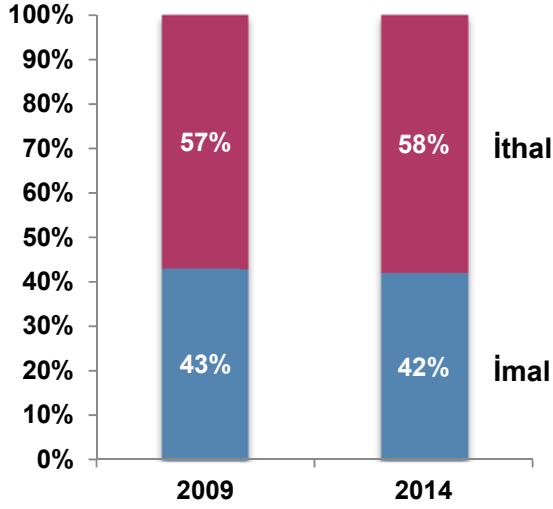
Grafik 7- İthal-İmal Ürünler (Kutu)

Kaynak: IMS, İEİS

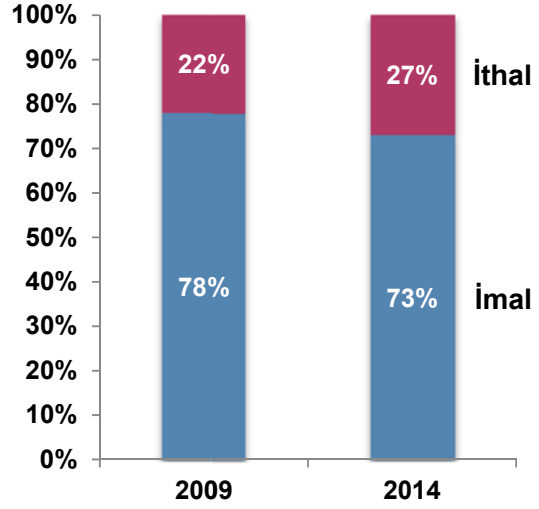
Bütün bu veriler ithal ürünlerin özellikle kutu bazında son 5 yılda pazar payını ciddi oranda artırdığını göstermektedir.

Grafik 8- İthal-İmal Ürünler Pazar Payı (Değer)

Kaynak: IMS, İEİS

Grafik 9- İthal-İmal Ürünler Pazar Payı (Kutu)

Kaynak: IMS, İEİS

İthal ürünler içinde ağırlıklı olarak yer alan referans ürünler, 5 yıl içerisinde hem değer hem de hacim olarak konumlarını daha da güçlendirirken, yurt içi üretimde ise daha az yer kaplamaya başlamışlardır. 2014 yılı itibarıyla ülkemizde üretilen ilaçların değer ölçeğinde %65'i eşdeğer ürünlerden oluşmaktadır.

Tablo 3- İthal-İmal Ürünler Alt Dağılımları

	İthal İlaç				İmal İlaç			
	2009		2014		2009		2014	
	Ref.	Eşd.	Ref.	Eşd.	Ref.	Eşd.	Ref.	Eşd.
Kutu (mn)	85%	15%	94%	6%	39%	61%	34%	66%
TL (mn)	258	46	412	27	439	692	452	866
	93%	7%	97%	3%	40%	60%	35%	65%
	6.644	472	7.555	228	2.220	3.371	2.097	3.873

Kaynak: IMS, İEİS

c. Pazara Yeni Giren Ürünler

2014'te ilaç pazarına toplam 736 adet yeni ürün girerken pazardan 753 adet ürün çıkmıştır. Söz konusu yeni ürünlerin 464 tanesi ilaç ruhsatlı olup, geri kalanı gıda takviyesi gibi ilaç dışı ürünlerdir. Pazara yeni sunulan ilaçlar içinde 125 tanesi (%27) referans ürün olup, geri kalanı eşdeğer ürün statüsündedir. Toplam yeni ürünler içinde 136 tanesi (%29) ithal ürünken, diğer 328 ürün (%71) yurt içinde üretilen ürünler kapsamındadır.

Tablo 4- Pazardaki Ürünlerin Adetsel Dağılımı

	2014
Pazar Toplamı	11.229
Girişler	736
Ruhsatlı İlaç	464
Referans	125
Eşdeğer	332
İthal	136
İmal	328
Diğer	272
Çıkışlar	753
Geri Ödeme Listesi	8.344
Girişler	424
Referans	112
Eşdeğer	312
İthal	119
İmal	305
Çıkışlar	1.229

Kaynak: İEİS

Pazara yeni sunulan ürünlerden 424 tanesi geri ödeme listesine de dahil edilmişlerdir. Böylelikle, geri ödeme listesinden 2014 yılında çıkarılan 1.229 adet ürün de hesaba katıldığında geri ödemesi yapılan ürün sayısı 2014 sonu itibarıyla 8.344 olmuştur. 2014 yılında geri ödeme listesine giren ürünlerden %26'sı referans ürün (%74'ü eşdeğer), %28'i de ithal ürün (%72'si imal) sınıfındadır.

d. İlaç Fiyat Mevzuatı

Türkiye'de ilaç fiyatlandırma sisteminde 2004 yılında çıkarılan ilaç fiyatlarına ilişkin Bakanlar Kurulu Kararı ile birlikte kaynak (referans) fiyat uygulamasına geçilmiştir. Bu kapsamda, Avrupa Birliği'nde ilaç fiyatlarının en ucuz olduğu 5 ülkedeki ilaç fiyatları arasından en ucuz olanlar ülkemizdeki üretici fiyatları için kaynak olarak alınarak Sağlık Bakanlığı'nca belirlenmektedir. Bu ülkeler halen Fransa, İtalya, İspanya, Portekiz ve Yunanistan olarak belirlenmiştir. Bir ilaç bu beş ülkeden hangisinde en düşük fiyata satılıyorsa, ülkemiz için o fiyat kaynak olarak alınmaktadır.

Belirlenen kaynak fiyatlara ayrıca değişik ilaç grupları için farklı düzeylerde tavan oran uygulanmaktadır. Örneğin eşdeğer rakibi olmayan referans bir ürünün kaynak fiyatın %100'ünü alma hakkına sahipken, eşdeğer rekabetine açılan bir referans ürün ile bunun eşdeğerleri kaynak fiyatın %60'ı oranında fiyat alabilmektedirler. Yani patent süresi dolan bir referans ilaca rakip ilk eşdeğer ilacın pazara girmesiyle ilaç fiyatları %40 oranında düşmektedir. Kaynak fiyatlar Avro cinsinden oldukları için bunların TL'ye dönüştürülmesi ise Fiyat Değerlendirme Komisyonu tarafından belirlenen Dönemsel Avro Değeri (DAD) aracılığıyla yapılmaktadır. DAD Nisan 2009 tarihinden bu yana değiştirilmeyerek halen

1,9595TL düzeyinde sabit tutulmaktadır. Bu durum aşağıdaki tabloda yıllar itibariyle ayrıntıları yer alan tavan oranların zimnen daha da düşmesi sonucunu doğurmaktadır.

Tablo 5- Kaynak Fiyat Oranları

		2009	2010	2011	2012	2013	2014
Referans	PSF 5,22 TL ve altı	100	100	100	100	100	100
	PSF 5,23- 9,97 TL arası	100	100	100	100	100	100
	PSF 9,98 -14,97 TL arası	100	100	100	100	100	100
	PSF 14,98TL ve üstü	100	100	100	100	100	100
Eşdeğeri olan Referans ve Eşdeğer	PSF 5,22 TL ve altı	100	100	100	100	100	100
	PSF 5,23- 9,97 TL arası	80	66	66	60	60	60
	PSF 9,98 -14,97 TL arası	80	66	66	60	60	60
	PSF 14,98TL ve üstü	80	66	66	60	60	60
Yirmi Yıllık	PSF 5,22 TL ve altı	100	100	100	100	100	100
	PSF 5,23- 9,97 TL arası	100	100	100	100	100	100
	PSF 9,98 -14,97 TL arası	100	100	100	80	80	80
	PSF 14,98TL ve üstü	100	100	100	80	80	80

Kaynak: TİTCK

Sağlık Bakanlığı'ndan alınan fiyat sonrasında ürünlerin geri ödeme kapsamına girmeleri karşılığında Sosyal Güvenlik Kurumu'na (SGK) kamu kurum iskontosu adı altında fiyat indirimleri uygulanmaktadır. Aşağıdaki tabloda farklı ürün grupları için geçerli olan iskonto oranlarının yıllar itibariyle nasıl arttığı görülmektedir.

Tablo 6- İskonto Oranları

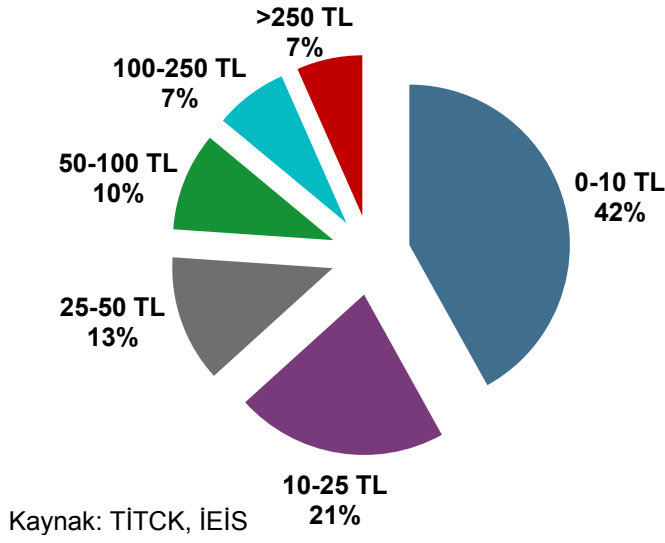
			2009	2010	2011	2012	2013	2014	
Referans	PSF 5,22 TL ve altı	Eşdeğeri yok	4	4	4	4	0	0	
	PSF 5,23-9,97 TL arası		24	23	32,5	41	20	20	
	PSF 9,98 - 14,97 TL arası		24	23	32,5	41	41	41	
	PSF 14,98TL ve üstü		24	23	32,5	41	41	41	
Eşdeğeri olan Referans ve Eşdeğer	PSF 5,22 TL ve altı		4	4	4	4	0	0	
	PSF 5,23-9,97 TL arası		11	11	20,5	28	20	20	
	PSF 9,98 - 14,97 TL arası		11	11	20,5	28	28	28	
	PSF 14,98TL ve üstü		11	11	20,5	28	28	28	
Yirmi Yıllık	PSF 5,22 TL ve altı		4	4	4	4	0	0	
	PSF 5,23-9,97 TL arası		11	11	11	11	7	7	
	PSF 9,98 - 14,97 TL arası		İmalat	-	-	-	28	20	20
			Kaynak fiyat var	11	11	20,5	28	20	20
	Kaynak fiyat yok		24	23	32,5	40	20	20	
	PSF 14,98TL ve üstü		İmalat	-	-	-	28	28	28
			Kaynak fiyat var	11	11	20,5	28	28	28
			Kaynak fiyat yok	24	23	32,5	40	40	40

Kaynak: SGK Sağlık Uygulama Tebliği

e. Perakende Fiyat Aralıkları

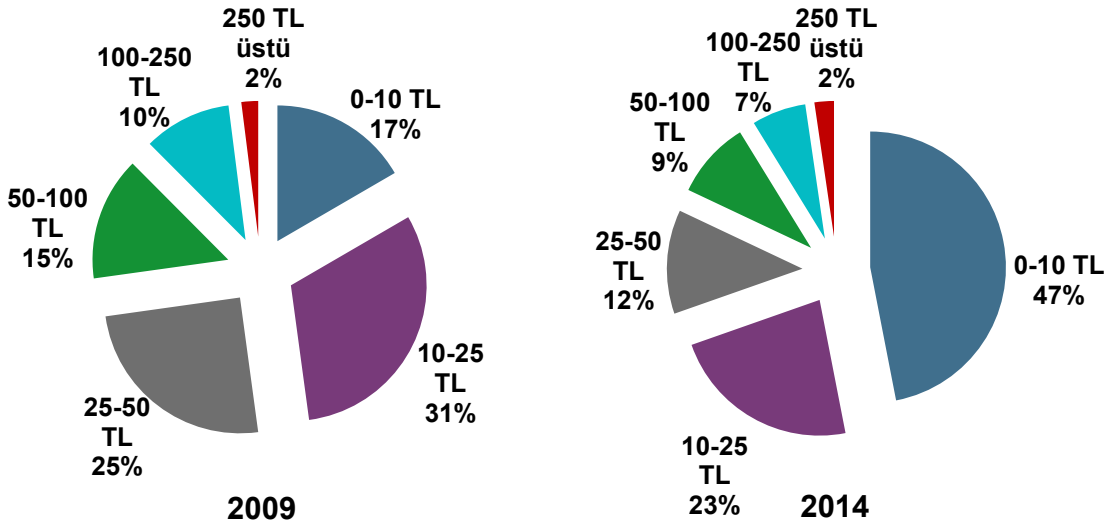
2014 sonu itibariyle pazardaki 11.229 adet ürünün perakende fiyat dağılımı aşağıdaki gibidir. 2009 yılına kıyasla 0-10 TL aralığındaki ürünlerin pazar payı artarken 100 TL üzeri ürünlerin payı düşmüştür. Pazardaki ürünlerin %42'si 0-10 TL bandında yer alan ürünler olup, 5 TL'nin altındaki ürünler pazardaki toplam ilaç sayısının %17'sini oluşturmaktadır.

Grafik 10- Perakende Fiyat Dağılımı

Eşdeğer ürünlerin fiyat aralıkları incelendiğinde 2014 yılı itibariyle 0-10 TL fiyat aralığında yer alan eşdeğer ürünlerin payının 2009 yılına göre 30 puan artış göstererek %47'ye ulaştığı göze çarpmaktadır. Yani eşdeğer ürünlerin yarısına yakın bir kısmı 0-10 TL fiyat aralığında yer almaktadır.

Grafik 11- Eşdeğer Ürünler Fiyat Dağılımı

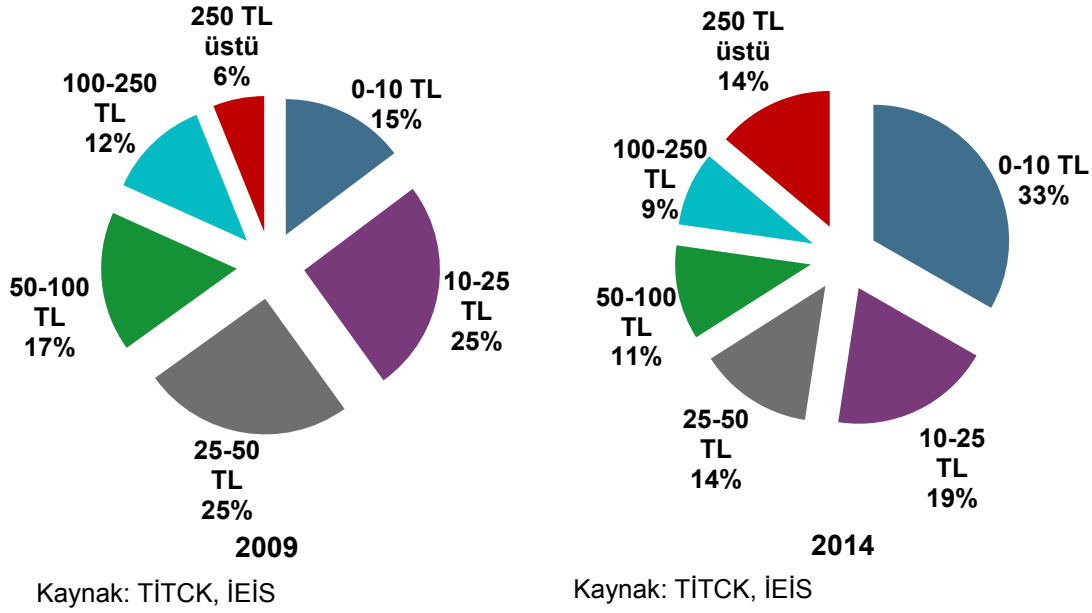

Kaynak: TİTCK, İEİS

Kaynak: TİTCK, İEİS

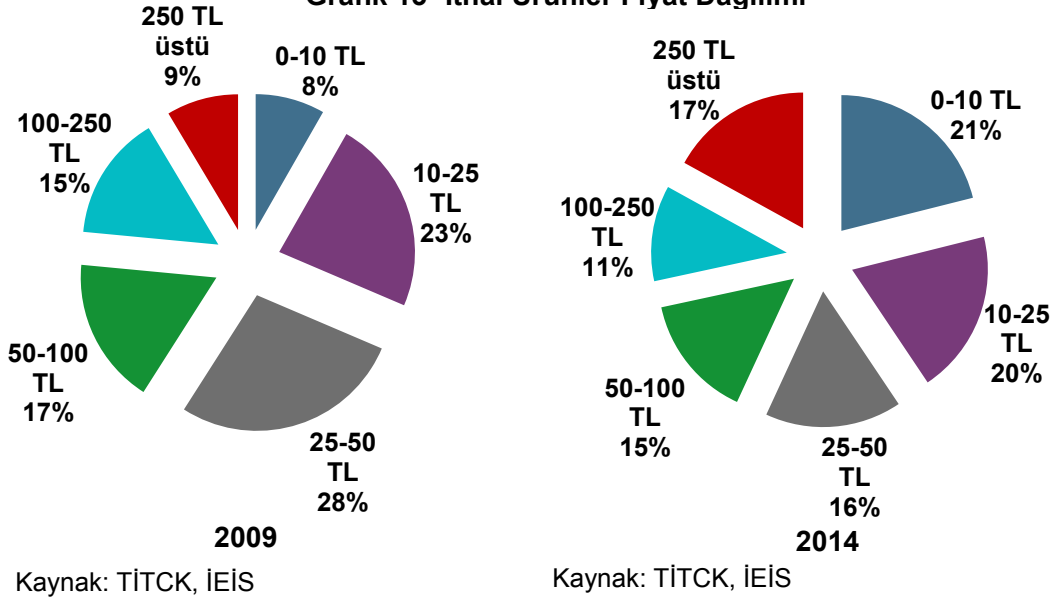
Referans ürünlerde 0-10 TL bandındaki ürünler benzer bir görünüm göstermektedir. Bu fiyat aralığındaki referans ürünlerin payı eşdeğer ürün rekabetine paralel olarak düşen fiyatlar sonucunda 5 yılda 18 puan yükselmiştir. 250 TL ve üzeri fiyattaki referans ürünlerin payı da kayda değer bir yükseliş göstererek %14'e ulaşmıştır.

Grafik 12- Referans Ürünler Fiyat Dağılımı

İthal ürünlerde çoğunun referans ürün olması nedeniyle benzer bir fiyat aralığı bulunmaktadır. 2014 yılında fiyat bazında en fazla pay %21 ile 0-10 TL ve %20 ile 10-25 TL aralığında görülmektedir. 2009'la kıyaslandığında en büyük oran değişimi 13 puan artışla 0-10 TL ve 8 puan artışla 250 TL ve üzeri fiyat aralıklarında gözlenmiştir.

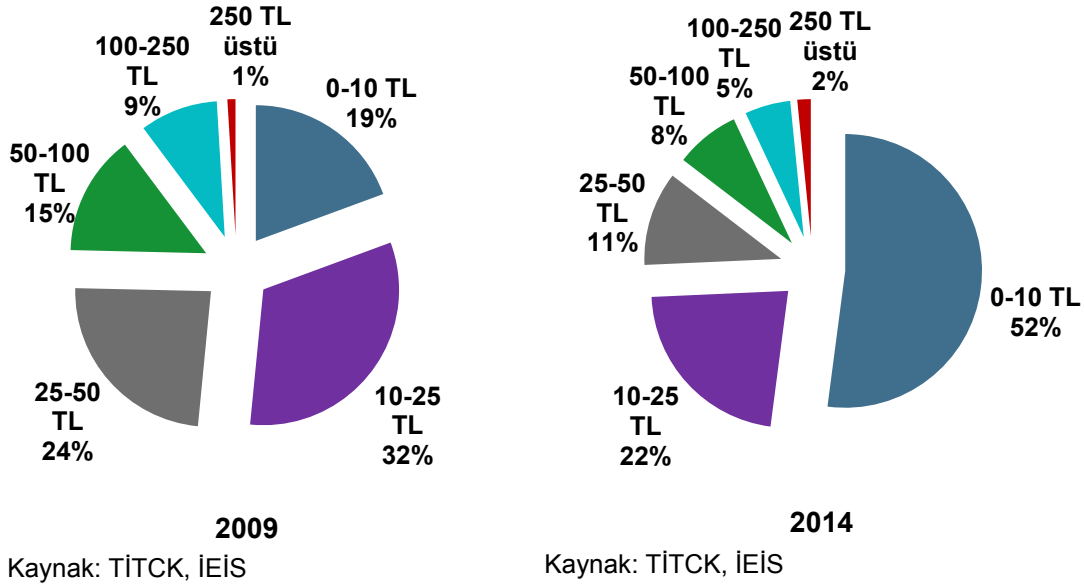
Grafik 13- İthal Ürünler Fiyat Dağılımı

İmal ürünler içerisinde en fazla paya sahip olan grup ise dikkat çekici bir şekilde %52'lik pay ile yine 0-10 TL ürün grubudur. Bu ürünlerin oranı 2009 yılından beri 33 puan artış göstermiştir.

Grafik 14- İmal Ürünler Fiyat Dağılımı

f. Ortalama Fiyatlar

2009- 2014 yılları arasında reçeteli ilaçların ortalama fiyatı %11 düşerek 9,2 TL'den 8,11 TL'ye gerilemiştir. Fiyatlar ithal-imal, referans-eşdeğer kırılımında incelendiğinde; en fazla düşüşün %23 ile ithal ürünlerde gerçekleştiği görülmektedir.

2013-2014 yılları kıyaslandığında ise reçeteli ürünler genelinde %5,9'luk bir fiyat artışı yaşandığı gözlemlenmektedir. Referans-eşdeğer ürün ölçeğinde bakıldığında en göze çarpan artış %7 ile referans ürün fiyatlarında görülürken, ithal-imal ürün kırılımında her iki grupta da %5 ile aynı oranda bir artış gerçekleşmiştir.

Tablo 7- Ortalama Fiyat Dağılımı (TL)

	Toplam Pazar	Reçeteli	Geri Ödemeli	İthal	İmal	Referans	Eşdeğer
2009	8,84	9,16	8,83	22,74	4,91	12,71	5,21
2010	8,33	8,55	8,27	20,36	4,67	11,70	5,02
2011	7,75	7,90	7,59	17,84	4,48	10,58	4,81
2012	7,17	7,24	6,92	16,13	4,20	9,76	4,42
2013	7,56	7,66	7,29	16,66	4,34	10,47	4,42
2014	8,01	8,11	7,64	17,57	4,56	11,18	4,59

Kaynak: IMS, İEİS

Tablo 8- Ortalama Fiyat Değişimi

	Toplam Pazar	Geri Ödemeli	Reçeteli	İthal	İmal	Referans	Eşdeğer
13-14 Değişim	6,0%	4,9%	5,9%	5,4%	5,2%	6,8%	3,9%
09-14 Değişim	-9,4%	-13,4%	-11,4%	-22,7%	-7,1%	-12,1%	-11,8%

Kaynak: IMS, İEİS

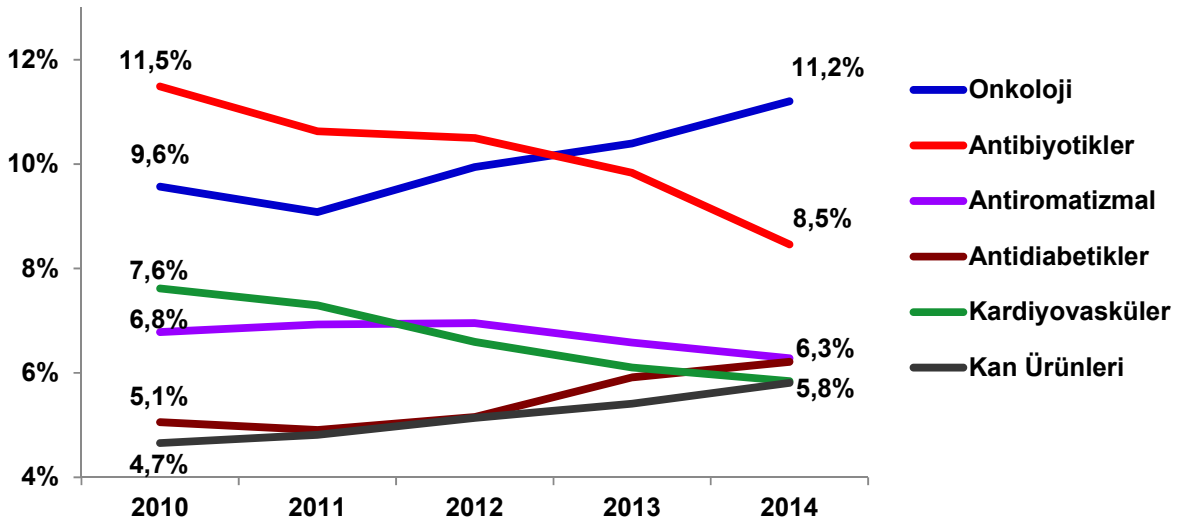
g. Tedavi Grupları

Pazar, tedavi grupları açısından incelediğinde son 5 yılda onkoloji ürünlerinin değerinde pay arttırmaya devam ederek %11,2 ile ilk sıradaki yerini koruduğu görülmektedir. Antidiabetikler grubu yükselişini sürdürerek, %6,2 oranıyla pazar kaybetmekte olan antiromatizmal grubuna ulaşmıştır.

Antibiyotikler grubu %11,5 seviyesinden %8,5 seviyesine, kardiyovasküler grubu ise %7,6 seviyesinden %5,8 seviyesine inerek pay kaybetmeye devam etmiştir.

Grafik 15- Tutar Ölçeğinde Tedavi Grupları

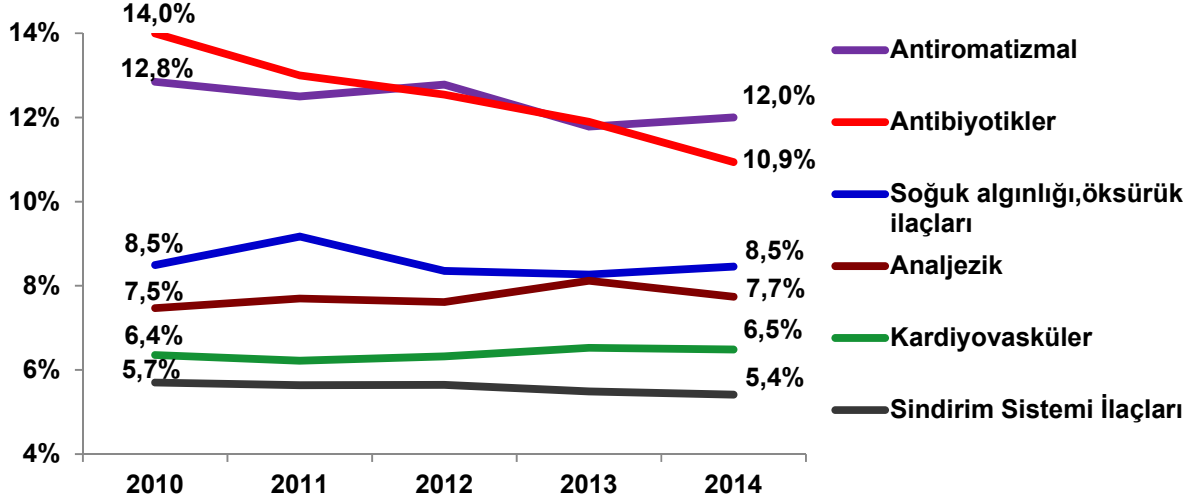
TL Pazar Payı

Kutu bazında incelediğimizde ise antibiyotiklerin pazar payı kaybetmeye devam ederek %10,9 seviyesine indiği ve antiromatizmal ürün grubunun ise %12 seviyesine ulaşarak 1. sıraya yerleştiği görülmektedir. Soğuk algınlığı, öksürük ilaçları, analjezik ürünleri, kardiyovasküler ve sindirim sistemi ilaçları ise konumlarını korumuşlardır.

Grafik 16- Kutu Ölçeğinde Tedavi Grupları

Kutu Pazar Payı

B. Dış Ticaret

Eczacılık ürünleri ihracatında son yıllarda önemli bir ivme yakalanmıştır. 2009 yılında 474 milyon ABD doları seviyesinde olan ilaç ihracatımız 5 yılda %80 düzeyinde artarak 2014 yılında 856 milyon ABD dolarına ulaşmıştır. Ancak, özellikle 2012 ve 2013 yıllarında yakalanan çift haneli büyüme rakamlarını takiben 2014 yılında ihracattaki büyüme hız keserek %4,7 seviyesinde kalmıştır.

Öte yandan, ilaç ithalatı son 5 yılda kayda değer bir büyüme göstermemekle birlikte, 2014'te ivme kazanarak %5,5'lik büyüme sonrasında 4,7 milyar ABD dolarını aşmıştır. Bunun sonucunda, dış ticaret açığı 2014 yılında 3,89 milyar ABD doları seviyesine yükselmiş ve ihracatın ithalatı karşılama oranı %18,2'den %18'e gerilemiştir.

Tablo 9- Eczacılık Ürünleri İhracat ve İthalatı (milyon ABD doları)

Yıl	İhracat	Değişim (%)	İthalat	Değişim (%)	Dış Ticaret Açığı	Değişim (%)	İhracat / İthalat
2009	474	0,9%	4.427,5	-6,7%	3,95	-7,5%	10,7%
2010	612	29,1%	4.786,7	8,1%	4,17	5,6%	12,8%
2011	620,4	1,4%	5.093	6,4%	4,47	7,1%	12,2%
2012	720,1	16,1%	4.353,5	-14,5%	3,63	-18,8%	16,5%
2013	817,7	13,6%	4.498	3,3%	3,68	1,3%	18,2%
2014	856,2	4,7%	4.743,4	5,5%	3,89	5,6%	18%

Kaynak: TÜİK(HS4 Sınıflandırmasına göre-Kod:2936-2939, 2941,3001-3006)

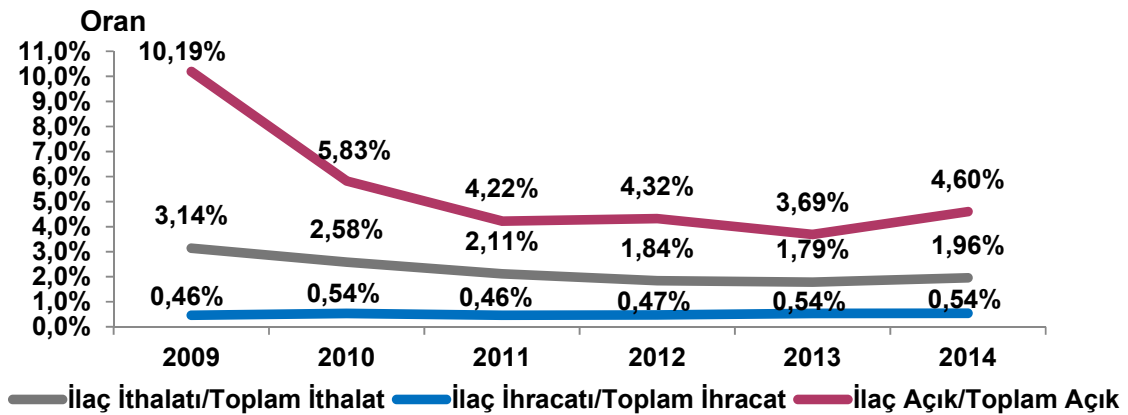
Türkiye’de uygulanan düşük fiyat politikaları, son dönemde hem ilaç ihracatının hızının azalmasında hem de ithalat artışında rol oynayan önemli faktörlerden birisi haline gelmiştir. Ticari bir malın ucuzlamasının onun dış pazarlardaki rekabetçi konumunu artırması beklenirken tersine sonuç doğurması bir paradoks olarak algılanabilir. Ancak, serbest piyasa şartlarında belirlenmeyen fiyatlar ve yine serbest ticarete konu olmayan bir ürün olması nedeniyle ilaç pazarında farklı formlarda anomaliler ortaya çıkabilmektedir.

Nitekim, ihracat pazarlarındaki sağlık otoriteleri Türkiye’deki düşük fiyatları kaynak olarak almak suretiyle kendi ülkelerine ihraç edilen ürünlerimizde ruhsatlandırma yaparken bu fiyatları talep etmektedirler. Bu durum bir yandan ülkemiz üreticilerinin dış pazarlarda yetersiz kar marjlarıyla etkin tanıtım yapabilmelerini engellemekte, diğer yandan da üreticilerimizi doğrudan ihracat yapmak yerine ilgili ülkede daha yüksek fiyat alabilmek adına o ülkede fason üretim yaptırmaya itmektedir.

İlaç ithalatındaki büyümenin hızlanmasında da yine ülkemizdeki düşük fiyat uygulaması etken olmaktadır. Bu ortamda birçok yeni ürün ülkemizde ruhsatlandırılmamakta ve pazara sunulmamaktadır. Gerekliğinde bu ürünler Türk Eczacıları Birliği (TEB) aracılığıyla ithal edilmektedir. TEB bu ürünleri üretici yerine depocu fiyatları üzerinden iskontosuz ve cari kurlarla ithal ettiği için ithalat çok daha yüksek fiyatlarla yapılmaktadır.

İlaç endüstrisi dış ticaret açığının Türkiye’nin toplam dış ticaret açığına olan katkısını incelediğimizde 2014 yılı toplam ticaret açığının %4,6’sının ilaç endüstrisi kaynaklı olduğu görülmektedir. Oysa bu oran 2009 yılında %10,2 seviyesinde idi. Söz konusu payın hızla gerilemesinde hem endüstrinin ihracat hamlesi hem de kamunun ithalatı düşürücü politikaları etkili olmuştur.

Grafik 17- Türkiye Dış Ticareti İçerisinde İlaç Endüstrisi

Kaynak: TÜİK(HS4 Sınıflandırmasına göre-Kod:2936-2939, 2941,3001-3006)

Ülke bazında eczacılık ürünleri ithalat ve ihracatı incelendiğinde, 2014’te 170 ülkeye ihracat, 94 ülkeden ithalat yapıldığı görülmektedir. 2014’te sırasıyla Almanya, ABD, Fransa, İsviçre, İtalya, İngiltere ve İrlanda sektörün en çok ithalat yaptığı ülkelerdir. Sektörün en önemli ihracat pazarları ise Güney Kore, İsviçre, Almanya, Irak, İran, Rusya Federasyonu, ABD ve Azerbaycan olarak sıralanabilir.

Tablo 10- Ülke Bazında İthalat

	Ülke Adı	2013	2014	2013-2014 (%)
1	Almanya	861.844.570	885.792.983	2,8%
2	ABD	508.661.290	601.228.376	18,2%
3	Fransa	438.992.901	450.518.407	2,6%
4	İsviçre	433.798.726	429.004.860	-1,1%
5	İtalya	401.205.402	328.205.603	-18,2%
6	İngiltere	228.613.179	299.634.407	31,1%
7	İrlanda	246.214.262	280.780.582	14,0%
8	Belçika	219.869.710	167.908.254	-23,6%
9	Danimarka	127.517.994	160.341.447	25,7%
10	Çin	134.251.500	147.260.981	9,7%

Kaynak: TÜİK (HS4 Sınıflandırmasına göre-Kod:2936-2939, 2941,3001-3006)

Tablo 11- Ülke Bazında İhracat

	Ülke Adı	2013	2014	2013-2014 (%)
1	Güney Kore	30.609.999	110.255.312	260,2%
2	İsviçre	63.346.200	59.939.304	-5,4%
3	Almanya	64.191.414	56.746.527	-11,6%
4	Irak	74.653.667	50.915.905	-31,8%
5	İran	87.334.339	45.019.621	-48,5%
6	Rusya Federasyonu	17.895.792	32.346.831	80,8%
7	ABD	32.810.627	31.651.642	-3,5%
8	Azerbaycan	30.400.510	30.794.163	1,3%
9	KKTC	30.013.986	29.083.154	-3,1%
10	İngiltere	18.225.855	20.445.998	12,2%

Kaynak: TÜİK (HS4 Sınıflandırmasına göre-Kod:2936-2939, 2941,3001-3006)

C. Sonuç ve Değerlendirme

2009-2014 arasındaki 5 yıllık global bütçe dönemi ilaç sektörü için ciddi kayıpların yaşandığı bir dönem olmuştur. Söz konusu dönemde toplam pazar tutar ölçeğinde nominal bazda %10,6 oranında küçük bir büyüme kaydetmesine rağmen, aynı dönemdeki %43,8 düzeyindeki üretici fiyatları enflasyonundan arındırıldığında pazarın reel olarak %23,1 düzeyinde gerilediği anlaşılmaktadır.

İlaça erişimi artıran politikalar neticesinde büyüyen kamu ilaç harcamalarını kontrol etmek üzere uygulanmaya başlanan global bütçe uygulaması, sağlanan hizmetin büyüklüğü ve kalitesi ile örtüşmeyen bir bütçe temeline oturtulmuştur. Bu nedenle maliyet azaltıcı öncelikler çerçevesinde oluşturulan politikalar doğrultusunda, ilgili dönem içerisinde ilaç fiyatları sürekli düşürülmüş, SGK iskonto oranları ise artırılmıştır. Bunlara ek olarak, yükselen Avro kuru ile mevzuatta aranan şartlar sağlandığı halde dönemsel Avro değeri güncellenmeyerek ilaç fiyatlarının 1,9595 TL dönüşüm kuru ile hesaplanmasına devam edilmiştir. Sektörün dönemsel Avro değerinin güncellenmemesi sebebiyle 2009-2014 yılları arasında kamuya aktardığı tutar 19 milyar TL'yi aşmıştır.

Alınan tedbirler çerçevesinde, kamu ilaç harcamaları da ilgili dönem içerisinde pazardaki reel değişime benzer bir seyir izlemiş ve nominal olarak yalnızca %6,1 oranında artmıştır. Oysa aynı dönemdeki enflasyondan arındırıldığında, kamu ilaç harcamalarının reel olarak %26,2 oranında gerilediği görülmektedir.

Tablo 12- Kamu İlaç Harcamaları ve Reçete Verileri

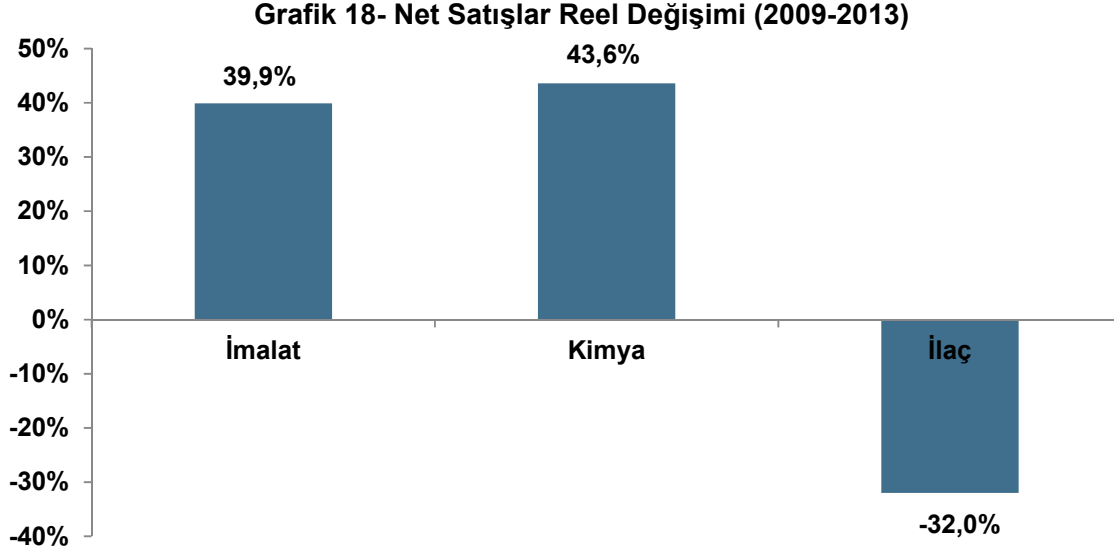
	2009	2010	2011	2012	2013	2014
Kamu İlaç Harcamaları (mn TL)	16.068	15.347	15.868	14.484	15.728	17.049
Reçete Sayısı (bin)	327.495	308.530	339.225	336.106	338.021	337.403
Reçete Başı Maliyet (TL)	49,1	49,7	46,8	43,1	46,5	50,5

Kaynak: Maliye Bakanlığı, 2014 Yılı Bütçe Gerekçesi Raporu, SGK Sağlık İstatistikleri

Global bütçe uygulaması altında ortaya konan fiyat odaklı politikalar kaçınılmaz olarak ilaç sektörünün finansal verilerini de olumsuz olarak etkilemiştir. Bilim, Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Girişimci Bilgi Sistemi'nde 2014'te yayınlanan verilere göre 2009-2013 arasında ilaç sektörünün faaliyet kârlılığı önemli oranda gerilemiş, son tahlilde ise sektör konsolide olarak zarar etmiştir. Net satışlar reel olarak düşmüş, varlık yaratma kabiliyeti anlamlı oranda azalmıştır.

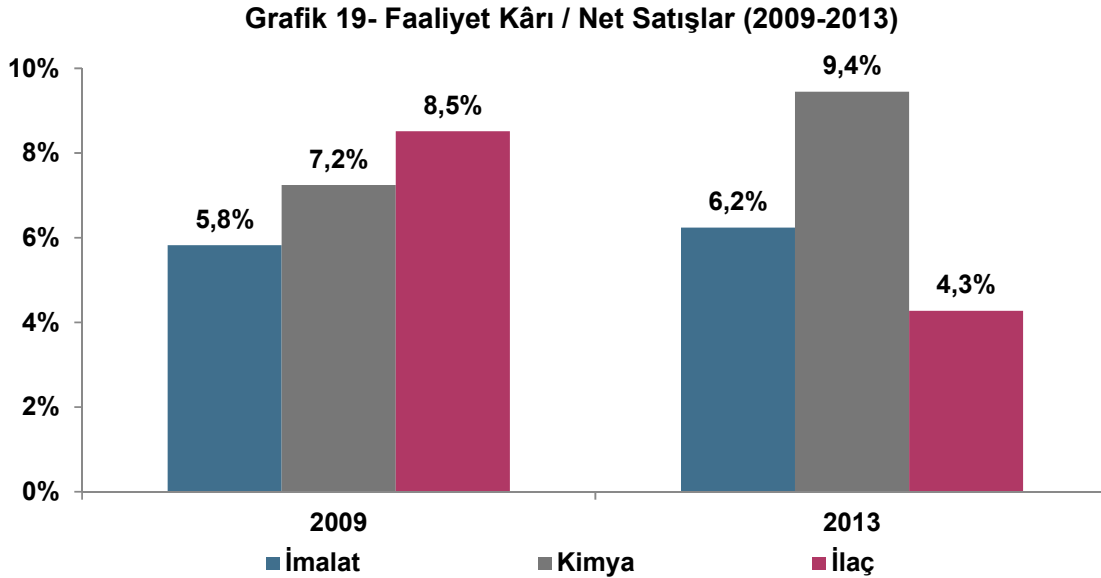
Yüksek teknoloji seviyesindeki ilaç sektörü, imalat sanayinin geneli ve orta teknoloji kategorisindeki kimya sektörü ile 2009-2013 dönemine ait bazı finansal veriler açısından karşılaştırıldığında ilaç sektöründeki gerileme çok daha net biçimde ortaya çıkmaktadır. Öyle ki, ilaç sektörü net satışları söz konusu dönemde reel olarak %32 gerilerken imalat

sanayinin genelinde ve kimya sektöründe net satışlar sırasıyla %40 ve %44 oranında büyümüştür.

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Girişimci Bilgi Sistemi

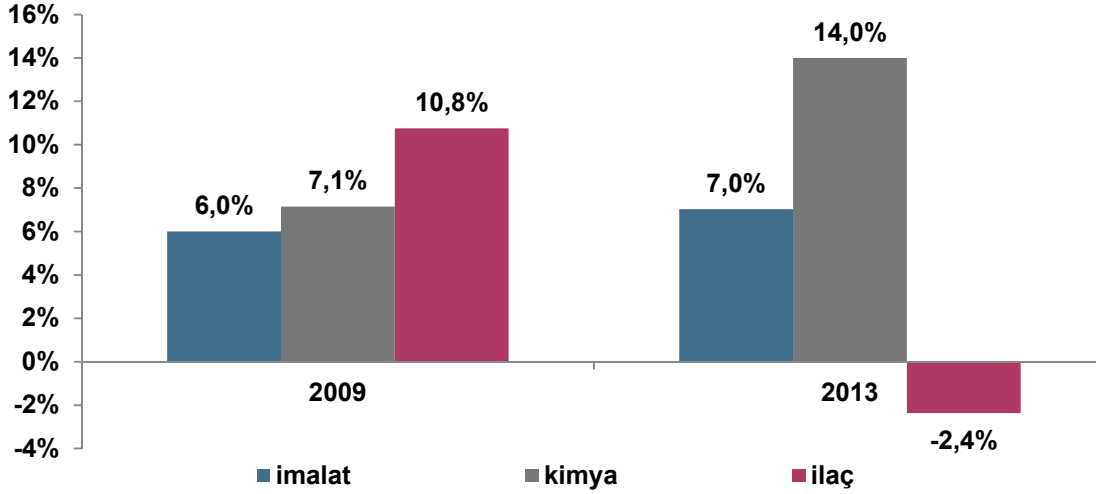
Benzer bir finansal görünüm faaliyet kârlılığında da gözlenmektedir. Hem imalat sanayinin genelinde, hem de kimya sektöründe faaliyet kârlılığı 2013 yılında 2009'a göre artarken, ilaç sektöründe yarı yarıya azalmıştır.

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Bakanlığı Girişimci Bilgi Sistemi

Net kârlılık açısından durum ilaç sektöründe daha da olumsuz olmuştur. Yine 2013 yılında imalat sanayi ile kimya sektörü 2009 yılına göre net kârlılığını artırma imkanı bulurken, yüksek teknoloji sınıfındaki ilaç sektörü konsolide olarak zarar etmiştir.

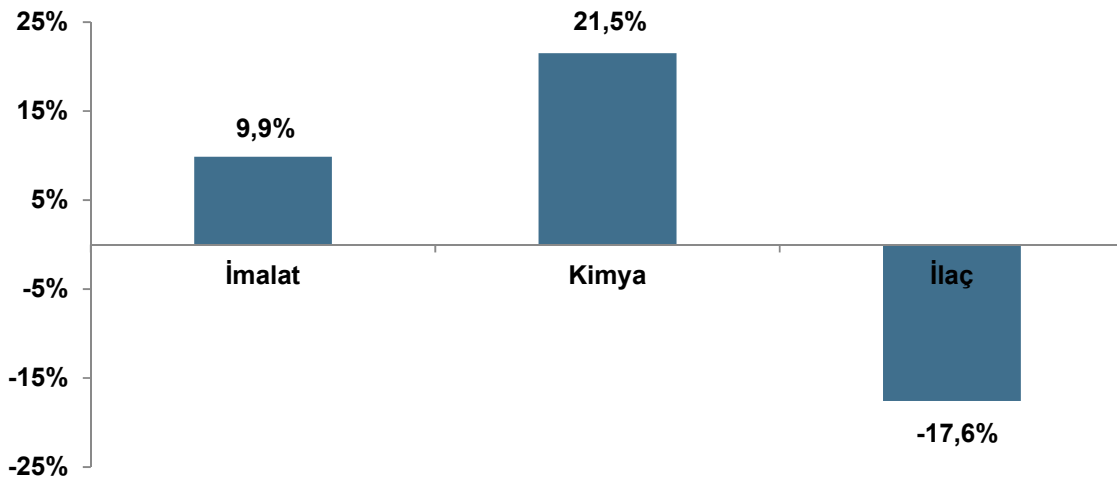
Grafik 20- Net Kârlılık / Öz Kaynak (2009-2013)

Kaynak: Bilim Sanayi ve teknoloji Bakanlığı Girişimci Bilgi Sistemi

Kârlılıkta ortaya çıkan bu olumsuz gelişmeler neticesinde ilaç sektörünün öz kaynakları doğal olarak reel bazda azalmıştır. Öz kaynaklardaki bu erozyon sektörün orta vadede teknolojik gelişmelere ayak uydurmasını, Ar-Ge için yeterli kaynakları ayırarak dış pazarlarda farklılık yaratacak katma değerli yeni ürünler geliştirmesini destekler nitelikte değildir.

Grafik 21- Öz Kaynaklar Reel Değişimi (2009- 2013)

Kaynak: Bilim Sanayi ve Teknoloji Girişimci Bilgi Sistemi

Büyükdere Caddesi Kanyon Ofis Bloğu No:185 K:4 34394 Levent/İstanbul

Telefon: 0212 353 11 20 Faks: 0212 353 11 41

www.ieis.org.tr